האשה נקנית פרק ראשון קידושין לב.

משל מי. מאכילו ומשקהו ומכבדו: **מאי נפקא ליה מיניה.** מאי נתחרון כים איכא לגביה: **פודין זה לזה מעשר שני.** אם יש לאחיו מעשר שני [3]פודה הכן מעשו לצורך אביו בלא חומש ולא אמרי' הרי הוא כגופו שהרי הוא אוהבו ומזונותיו עליו ולא אחר ניהו לגביה והרי הוא כמי **שפודהו הוא בעצמו: ומאכילין זה לזה מעשר עני.** אם יש לכן מעשר עני להלן לעניים מאכילו לאחיו אם אחיו עני וכן כולם אע"פ שאביב עליו כגופו ואם לא היה בידו מעשר זה היה נותן לו מזונות משלו: **להעדפה.** עליו מוטל להאכילו ולהשקותו מדה ביתרות ואם אחיו צריך לעבודה יתירה יאכילנו מעשר עני: **שיעול אחיו ארנקי כו'.** ואי אמרת כבוד אב על הכן בחברון כים אינו אלא משל אב אם כן האי ארנקי דקאמר רבי אליעזר משל אב הוא ומאי נפקא ליה מיניה להכלימו: **ודלמא רפה.** ואמר לאחוה מידי בריתמיה: **וקא עבר.** רב הונא: **משום לפני עור.** שנוגרם לבנו לחטוא: **כפומבייני.** במקום התפירה שאינו נאסר מדמיו בכך כגון בגוליו: **הנשרפין בנסקלין.** משמע אחד מן הנשרפין נתערב בנסקלין הרבה וקיי"ל (סנהדרין ד' עט:) כל חייבי מיתות שבתורה שנתערבו ואין ידוע איזה מהן נקלה ואיזה מהן בחמורה כולן ידונו נקלה שאין אתה רשאי למשוך את הקל לענוש חמור אלא נתחייב בו: **רבי שמעון אומר ידונו בסקילה.** שהיא קלה דאית ליה לרבי שמעון שריפה חמורה מסקילה וטעמא מפרש בסנהדרין (דף ג.): **אמר ליה רב יהודה בריה.** דרב יחזקאל לרב יהודה בריה שמעון אומר ידונו בסקילה שהשריפה חמורה אמר ליה רב יהודה בריה אבא לא תיתנייא הכי מאי אירייא [10]שריפה חמורה תיפוק לי דרובא נסקלים נינהו אלא [11]הכי איתנייא הנסקלים בנשרפים א"ל אי הכי אימא סיפא וחכמים אומרים [12]ידונו בשריפה [13]שהסקילה חמורה מאי אירייא דסקילה חמורה תיפוק לי דרובא נשרפים נינהו א"ל התם רבנן הוא דקאמרו ליה לר"ש דקאמרת שריפה חמורה לא סקילה חמורה א"ל שמואל לרב יהודה [14]שיננא [15]לא תימא ליה לאבוך הכי דתניא הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה אל יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא אומר לו אבא כך כתוב בתורה כך כתוב בתורה צעורי קא מצער ליה אלא אומר לו [16]אבא מקרא כתוב בתורה כך אלעזר בן מתיא אומר אבא אומר השקיני מים ומצוה לעשות מניח אני כבוד אבא ועושה את המצוה שאני ואבא חייבים במצוה איסי בן יהודה אומר אם אפשר למצוה ליעשות ע"י אחרים תיעשה על ידי אחרים וילך הוא בכבוד אביו אמר רב מתנה [17]הלכה כאיסי בן יהודה א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא [18]האב שמחל על כבודו כבודו מחול הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול ורב יוסף אמר [19]אפי' הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שנאמר [20]ויי' הולך לפניהם יומם אמר רבא הכי השתא התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא מחיל ליה ליקריה הכא

משל מי רב יהודה אמר [9]משל בן רב נתן בר אושעיא אמר [8]משל אב אורו ליה רבנן לרב ירמיה ואמרי לה לבריה דרב ירמיה כמ"ד משל אב מיתיבי נאמר [1]כבד את ה' מהונך אביך ואת אמך ונאמר [2]כבד את ה' מהונך מה להלן בחברון כים אף כאן בחברון כים[6] ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מיניה לביטול מלאכה ת"ש [3]ב' אחים שני שותפין האב ובנו הרב ותלמידו פודין זה לזה מעשר שני [4]ומאכילין זה לזה מעשר עני ואי אמרת משל בן נמצא זה פורע חובו משל עניים לא צריכא להעדפה אי הכי היינו דקתני עלה אמר רבי יהודה [7]תבא מאירה למי שמאכיל את אביו מעשר עני ואי להעדפה מאי נפקא מינה אפילו הכי זילא ביה מילתא ת"ש [5]שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם [10]כדי שיטול ארנקי ויזרקנו לים בפניו ואינו מכלימו ואי אמרת משל אב מאי נפקא לי' מיניה בראוי ליורשו וכי הא דרבה בר רב הונא דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה אמר איזול איחזי אי רתח אי לא רתח ודלמא רתח [11]וקעבר [3]אלפני עור לא תתן מכשול [12]דמחיל ליה ליקריה [13]והא קעבר משום [4]בל תשחית דעבד ליה בפומבייני ודילמא משום הכי לא רתח דעבד ליה בשעת ריתחיה: [14]מתני ליה רב יחזקאל לרמי בריה הנשרפים בנסקלים רבי שמעון אומר ידונו בסקילה שהשריפה חמורה אמר ליה רב יהודה בריה אבא לא תיתנייא הכי מאי אירייא [15]שריפה חמורה תיפוק לי דרובא נסקלים נינהו אלא [16]הכי איתנייא הנסקלים בנשרפים א"ל אי הכי אימא סיפא וחכמים אומרים [17]ידונו בשריפה [18]שהסקילה חמורה מאי אירייא דסקילה חמורה תיפוק לי דרובא נשרפים נינהו א"ל התם רבנן הוא דקאמרו ליה לר"ש דקאמרת שריפה חמורה לא סקילה חמורה א"ל שמואל לרב יהודה [19]שיננא [20]לא תימא ליה לאבוך הכי דתניא הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה אל יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא אומר לו אבא כך כתוב בתורה כך כתוב בתורה צעורי קא מצער ליה אלא אומר לו [21]אבא מקרא כתוב בתורה כך אלעזר בן מתיא אומר אבא אומר השקיני מים ומצוה לעשות מניח אני כבוד אבא ועושה את המצוה שאני ואבא חייבים במצוה איסי בן יהודה אומר אם אפשר למצוה ליעשות ע"י אחרים תיעשה על ידי אחרים וילך הוא בכבוד אביו אמר רב מתנה הלכה כאיסי בן יהודה א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא [22]האב שמחל על כבודו כבודו מחול הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול ורב יוסף אמר [23]אפי' הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שנאמר [24]ויי' הולך לפניהם יומם אמר רבא הכי השתא התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא מחיל ליה ליקריה הכא

רב יהודה אומר משל בן. מדקדק ר"י למ"ד משל בן אם נזדמן לו כיבוד אב ואבידת עצמו ואבידת מביאו כולן מצוות בכבוד אביו הלא אבידת אביו קודמת כדאמרינן בפלו מצוות (כ"מ דף לב.) יכול אמר לו אביו אל תחזיר יכול יעמוד לו ת"ל וכו' והיינו אל תחזיר שאומר לו עסוק בכבודי ואל תחזיר בתנם לא אלטריך קרא משמע מ"מ דאבידת אביו קודמת לכיבוד אב ואם יעסוק באבידת אביו הרי אבידתו קודמת דכתיב (דברים טו) אפס כי לא יהיה בך אביון (כ"מ ל: לג.) אלא כל אדם ואם יעסוק באבידתו הרי כבוד אביו קודם למאן דאמר משל בן [5] ונראה לר"י שיש כבוד אביו ואבידת אביו ויעסוק באבידתו דהא דאמר כיבוד אב קודם היינו דוקא להביא לאביו לעשות רצונו בממונו[8] לפי שזהו גוף הכיבוד[2] אבל באבידתו כיון שאין האב נהנה באבידה עלמה[2] אין הבן חייב להפסיד אבידתו בשביל שיביא ואע"ג דאמרינן בסמוך כדי שיטול ארנקי ויטיל ליס ואינו מכלימו למ"ד משל בן התם מיירי באותו עניין שיש לאב קורת רוח בכך כגון שזורקו ליס למירמא אימתא אאינשי ביתיה דאי לאו הכי אם בתנם משליך רצע הוא[7] דעובר בבל תשחית ואפילו היכא דשוגג הוא ומשליכו בממתו מ"מ נהנה בהשלכת ארנקי ומש"ה אין להכלימו[9]: **אורו** ליה רבנן לרבי ירמיה בר"מ

משל אב. משמע שכן הלכה וכן פסק בשאלתות דרב אחאי בפרשת וישמע[6] (סוף סימן מ) ופסק היכא דליש ליה לאב ואית ליה לבן מייב הכן לזון אביו וכן פסק ר"י ור"ח דאם אין לאב ממון והכן יש לו לדרוך הכן לפרנסו משלו דלא יהא אלא אחר כדאמר בגערה שנתפתחה (כתובות דף מט:) [7]דרב אבפייה לההוא גברא ואפיק מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה ועוד דאמרינן בירושלמי[8] אמר רבי יוסי הלוואי דהויין כל שמעתתי ברירי לי כהך שכופין את הבן לזון את אביו ועוד דאיה מהא דאמר בירושלמי דרבי יונתן ורבי יאשיה הוו קאזלי באורחא אתא ההוא גברא וקא נשק לברייה דרבי יונתן אמר מאי האי אמר ליה דאמרי ליה זיל לעוק בני כמשתא כלומר הוריתי לו שיעשה כל כך שיפרנסנו בנו מ"ל אמאי לא אכפי' מר אמר ליה כגון זו כופין בתמיה אמר ליה את צריכא לכך פירוש וכי לא ידעת דכופין פשיטא דכופין ועוד דאיה מירושלמי שהבאתי למעלה[9] כבד את ה' מהונך אם יש לו ממון מייב ואם לאו פטור ובכיבוד אב ואם נאמר כבד את אביך ואת אמך ואם תאמר דמשמע בין יש לו הון ובין אין לו הון:

דמחיל ליה ליקריה. וצריך לומר שהוויעו קודם לכן שלא יהא כמו נתכוין לאכול [בשר] חזיר ועלה בידו בשר עלה דאמר לקמן בפ' בתרא (דף פא:) שצריך ממילה וכפרה: **ותיפוק** לי משום דרובא נסקלין נינהו. לפוס ריטטא ה"ק ואפילו היתה סקילה חמורה היו נסקלים ואין זה נכון לפרש שלפי מה שמגיה הנסקלים בנשרפים אף על גב שנשרפים רובן הן בסקילה לפי שהיא קלה אלא הכי פירושו למה לי שריפה חמורה אפילו הם שוות תיפוק לי משום דרובא נסקלים נינהו:

זקן

מסורת הש"ס

א) [נעיל ל ע"ב, ע"ש], ב) תוספתא דמעשר שני פ"ד ה"ו, ג) [נעיל לא. ע"ש הישנן], ד) מזה מ. כ"מ ה: ע"ז ו: [תו"ק ח. ע"ש], ה) שנם קכט. קמ:, ו) סנהדרין פ:, ז) [נכתי"ש ובסנהדרין: דברים], ח) ע"ש, ט) [נרכות לו. וש"ן], י) [עמ"ש בס"ד מגיגה טו: על הגליון], כ) [בדפו"ר: פוהיו], ל) [בדפו"ר: לפניו], מ) [נרש"י שבר"ף נוסף: שאם יקנהו יתבטל מאותה מצוה], נ) [במבחים 5: בד"ה מעלת הענף כו' המימו מוס' אבעיא זו בספק וכ' תוס' ב"מ לג. ד"ה אחיהו], ס) [יחזי. כ"ה בחוס' הרא"ש], ע) לפנינו שם איתא דרבא אכפייה לרב נחמן], פ) [דפוקין ה"ז], צ) [לא ע"א בד"ה בכבד].

מוסף רש"י

מאירה. מאורן כמו נרעת ממאורת (דברים כח כ). הנשרפים בנסקלים. משמע כגון דהוו נסקלין ריבא ואשרבא כהו מישוטא נשרפין (סנהדרין 9:). אמר ליה רב יהודה בריה. רב יהודה רביה דר' יחזקאל אבוה הוה (לקמן לג:). תיפוק ליה דרובא נסקלים נינהו. היכי נקט טעמא משום דלא אתה רשאי למשוך לפיהה ממורה, בגלא הכי נדייניטא נסקלה בתר רובא (סנהדרין שם). הנסקלין בנשרפין. דאתיין דנשרפין לרובא, מדתני לר' שמעון בסקילה מפני שהשריפה חמורה (שם). אע"ג דרובא דהני נשרפין דקתני נסקלין נשרפין משמע מד נסקל שנתערב בנשרפין עובא אע"ה לר' שמעון יהוו כולן נסקלה מפני שהשריפה חמורה (שם שם:). **התם רבנן הוא דקאמרו.** דקא מפיימי רבנן שהסקילה חמורה, בגלא לפיתה טעמא לפיתלייהו מפיימי הכי, אלא הכי קאמרי ידונו בשריפה כדייניהו בתר רובא, ודקאמרת לפיהו בתר מישוטא משום דשריפה חמורה ואין אנו רשאין לפשוך את הקלים, לאו חמורה היא אלא קלה היא (שם 9:). **לא תימא ליה לאבוך הכי.** להודיעו פתאום בהדיא שהוא טועה ודקאמרת לי' לא תתנייא הכי: **כך כתוב בתורה צעורי קא מצער ליה.** והכי הוא כאומר לו עברת על ד"מ: **מקרא כתוב בתורה כך.** ואומר לו המקרא כמו שהוא כתוב והוא עלמו יכין שטעה: **אבא אומר השקיני מים.** ויש מצוה אחרת לעשות כגון לקבור את המת או לויה:

הכא

מסורת הש"ס

ט) [נעיל ל ע"ב, ע"ש], י) [עמ"ש בס"ד מגיגה טו: על הגליון], כ) [בדפו"ר: פוהיו], ל) [בדפו"ר: לפניו], מ) [נרש"י שבר"ף נוסף: שאם יקנהו יתבטל מאותה מצוה], נ) [במבחים 5: בד"ה מעלת הענף כו' המימו מוס' אבעיא זו בספק וכ' תוס' ב"מ לג. ד"ה אחיהו], ס) [יחזי. כ"ה בחוס' הרא"ש], ע) לפנינו שם איתא דרבא אכפייה לרב נחמן], פ) [דפוקין ה"ז], צ) [לא ע"א בד"ה בכבד].

מוסף תוספות

א. כגון שחוט לי בהמתך. תוס' ב"מ לג. ב. דאביו נהנה מגוף הבהמה. שם. ג. שאינו נהנה מן האבידה שמפסיד הבן אע"פ שהוא נהנה שהיה מכבדו בדבר אחר בשעה שמחזיר האבידה. תוס' הרא"ש: שגם לאב קשה האבידה. תוס' ב"מ לג. ד. דעובר בבל תשחית ואין חייב לכבדו בזה. תוס' הרא"ש. ה. אפי' הוא מחזר על הפתחים הואי דאמרי אפי' מחזר על הפתחים לא שיתן לו ממונו ויחזור על הפתחים אלא בגופו מכבדו ובטל מפלאכתו ומתוך זה צריך לחזר על הפתחים. תוס' הרא"ש. וע' מהרש"א.

עין משפט נר מצוה

שמד א מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' ג סמג עשין קי טוש"ע י"ד סי' רמ סעיף ב:

שמה ב מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' יא:

שמו ג מיי' פ"ו מהל' מתנות עניים הלכה יב:

שמז ד מיי' פ"ב ר"ד סי' רמ סעי' ה והגה"מ:

שמח ה מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רמ סעי' מ:

שמט ו ז מיי' פי"ד מהלכות סנהדרין הל' ד והל' ו:

שנ ח מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה יא טוש"ע י"ד סימן רמ סעיף יא:

שנא ט מיי' פ"ו מהל' ממרים הלכה יא טוש"ע שם:

שנב י מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' יב:

שנג כ מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' יא:

שנד ל מיי' פ"ה מהל' ת"ת הל"ח טוש"ע שם סימן רמב סעיף לב:

תורה אור השלם

1. כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך על האדמה אשר יי אלהיך נתן לך:
שמות כ יא

2. כבד את יי מהונך ומראשית כל תבואתך:
משלי ג ט

3. לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני יי:
ויקרא יט יד

4. כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור: דברים כ יט

5. היו הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחתם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה: שמות יג כא

גליון הש"ס

גמ' משל בן. ע' נר"מ פ"ה מ"ה דמלה: שם רבמחיל ליה ליקריה. ע' טורי אבן מגילה כח ע"א ד"ה מ"ת משמע:

תוס' ר"י הזקן

לבטול מלאכתו. שנתבטל ממלאכתו כשמאכילו. [מעשר שני] בלא חומש. דאחר הוא ולא קרינן כי יגאל איש ממעשרו ויסף חמישיתו [ראה ויקרא כז, לא]. ומאכילים. אם האחד עני. פורע חובו. עליו מוטל לפרנסו. להעדפה. שרשאי להעדיף מזונותיו ממעשר עני ולא הוי פורע חובו. שאם הוא נותן לו די ספקו כמו שמוטל עליו. מאי נפקא לן מינה. הרי הוא נותן לו מה שמוטל עליו ליתן. והלכתא משל אב. [וכתב הרי"ף דשדרו] מתיבתא